

CODA (Children Of Deaf Adults) og belonging

Tine Petersen, familiekonsulent ved CFD Rådgivning, cand.pæd.pæd.psyk. og CODA-barn. Juni 2019.

Hvor hører man til som CODA-barn? Når man som hørende barn vokser op i en døv familie, vokser man op hos forældre med et andet primærsprog end en selv. Man (forældre og fagfolk) har gået ud fra, at dette hørende barn vil opleve et tilhørsforhold og have kulturel, social, auditiv og sproglig identitet til fælles med de hørende. Men tænk nu, hvis det ikke er sådan, hvor hører CODA-børn, -unge og -voksne så til?

Ordet belonging er et engelsk ord, som også bruges i dansk-akademisk regi. Det er ikke et ord, som lader sig direkte oversætte til dansk, men det danske ord der kommer tættest på, er ordet *tilhørsforhold*. At *belong* (høre til) i et fællesskab er afgørende for os som mennesker, både fra et socialt, biologisk og et psykologisk synspunkt¹. For at opleve *ægte belonging* kræver det, *at man IKKE ændrer, hvem man er for at passe ind*. Er man en del af et fællesskab, hvor det kræves, at man ændrer sig en smule på den ene eller den anden måde (eksempelvis sproglige præferencer eller sociale væremåder) for at blive betragtet som en del af fællesskabet, må dette betegnes som assimilering og ikke *ægte belonging* (Brown, 2017).

Langt de fleste hørende børn, som vokser op i familier, hvor det primære sprog er tegnsprog, vil starte deres liv ud med tegnsprog som primærsprog. For langt de fleste CODA-børns vedkommende vil dansk overtage rollen som primærsprog og vil blive det sprog, som barnet føler sig mest tryk ved at udtrykke sig på, og det vil være her, at barnet, senere den voksne, har det største og mest nuancerede ordforråd. Der er grund til at være nysgerrig på, om disse CODA-børn oplever *ægte belonging* i deres døve familie, eller om de skal søge ud i andre fællesskaber for at finde ligesidede, som de kan identificere sig med og spejle sig i.

Mange voksne døve, som er opvokset i hørende familier, vil kunne fortælle, at de i høj grad betragter andre døve som deres familie, at det er i døveverden, de kan spejle sig og identificere sig med de andre deltagere i fællesskabet, at det er i døveverden de oplever en følelse af *ægte belonging* og har en fælles oplevelse af det at være menneske, altså en delt kulturel identitet, delt historik og ikke mindst karakteristiske sociale normer og mønstre til fælles (Shield 2004, s. 188).

Mange voksne døve, som er opvokset i en hørende familie, kan fortælle, at kommunikationen i barndomshjemmet ikke har været optimal, måske ligefrem akavet og begrænset, og det har derfor været naturligt for den døve at søge sine tætte forhold andetsteds, i andre fællesskaber.

Selvom CODA-børn ofte er rigtig gode til tegnsprog, er det efter 3-7² års alderen ikke længere at betragte som barnets primære sprog. Her kan det synes oplagt at gå ud fra, at hørende børn vil opleve *ægte*

¹ Hvilket man kan læse mere om i *To belong everywhere and nowhere – fortællinger om muslimskhed, fællesgørelse og belonging* af Iram Khawaja Mahmud (2010) og *Braving the wilderness* af Brené Brown m.fl. (2017)

² Alt afhængig af tegnsprogsmiljøet i hjemmet.

belonging med andre hørende børn. Selv om CODA-børn, og senere CODA-voksne, umiddelbart ligner dem i den hørende verden, findes der forskelle. Om disse forskelle er så store, at CODA-barnet (senere den voksne) ikke vil opleve ægte *belonging* i hørende fællesskaber, er noget vi måske kan blive klogere på i nedestående.

I bogen HØRENDE I ØRENE, DØV I MAGEN af Isabella Solem (2015), fremgår det tydeligt, at for mange CODA-børn og -unge er det ikke så ligetil at opnå et optimalt og ægte tilhørsforhold til andre hørende, for som CODA er man noget andet og noget mere end bare hørende, noget andet og noget mere som kan være svært at sætte ord på og definere.

”Vi codaer hører til begge steder. Dermed har mange af oss et behov for å være begge steder. For meg er det klart at jeg ikke ønsker å være bare med døve eller bare med hørende resten av livet. I begge verdener kommer unike deler av min identitet frem, deler av min identitet som kun kommer frem i den verdenen jeg er i der og da”

Isabella Solem (2015) s. 75

I samme bog fortæller to af børnene som er blevet interviewet til bogen at:

”Jeg har en del venninner som også er CODA, og jeg har vokst opp med andre CODAbarn rundt meg hele tiden. Og vi har alltid snakket om å ha døve foreldre og fortalt historier om hverandre sine foreldre. Men jeg har aldri tenkt på det at vi er CODAer. Det begynte jeg ikke å tenke på før jeg var på CODA-samling for ungdommer. Da begynte jeg å innse at vi CODAer er litt annerledes enn andre barn. Og det har vært veldig deilig å snakke med andre CODAer som skjønner hvordan jeg har det.”

Isabella Solem (2015) s.75

”Å møte andre CODAér: Det er helt spesielt å møte andre CODAér. Jeg bliver mer trygg, fortere er kjent med dem, mer åpen og mer glad i dem. Jeg føler meg hjemme på CODA-leiren, jeg har tidligere vært på sommerleir der det var bare hørende barn av hørende foreldre. Det tok mye lengre tid å bli kjent med dem enn det var å bli kjent med flere CODAér. Jeg slipper å være usikker, og lukket. Det er deilig! Alle CODAér er søsknene mine!!”

Isabella Solem (2015) s.76

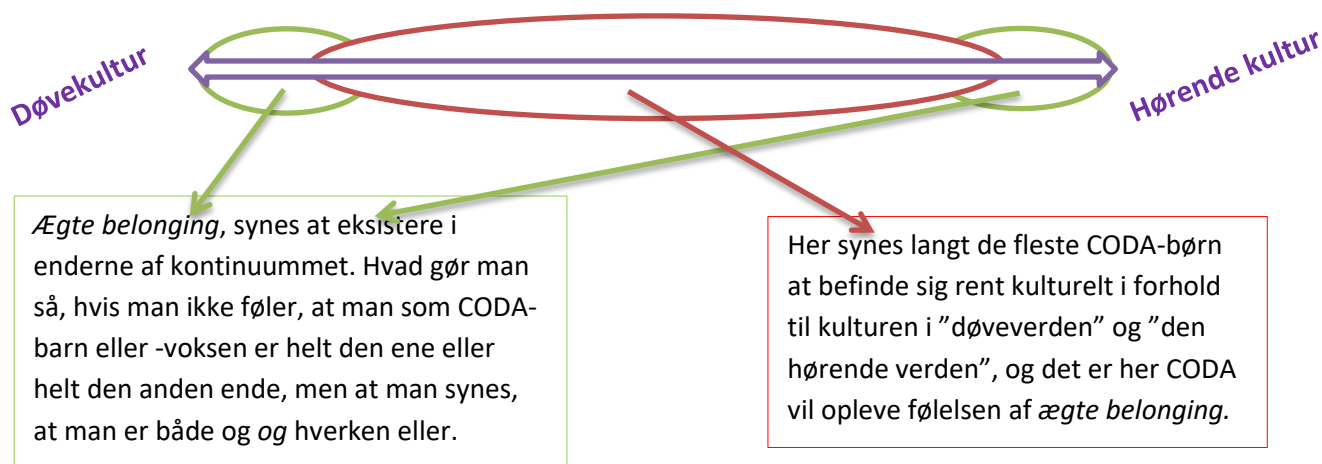
Begge fortællinger (og mange af de andre fortællinger i bogen) fortæller os, at det ikke er så gnidningsfrit og ligetil for CODA-børn at identificere sig med og spejle sig i andre hørende børn (unge og voksne). Walton (2005) beskriver i sin artikel *Sign language as a first language: some experiences of a hearing child of deaf parents* sine egne erfaringer omkring det ikke helt at høre til i den hørende verden således: *”Amongst my hearing peers I found knowing the rules for social engagement a bit tricky”* og fortsætter: *”At school I often felt different. I would make friendships more easily with those people who also seemed different...”* (s. 171).

Måske er det altså heller ikke blandt de hørende, at CODA-børn (unge og voksne) skal finde deres ægte *belonging*, men hvor finder de den så?

CODA i Danmark er videnskabeligt set en ganske lille gruppe, hvilket gør det svært at sige noget generelt, da CODA-børn og -voksne må siges at være lige så forskellige som alle andre. Læser man *Hørende i ørene, døv i magen* (Solem, 2015), *Mother father deaf* (Preston, 1998) og/eller *Sign language as a first language: some experiences of a hearing child of deaf parents* (Walton 2006), er det dog muligt at se nogle tendenser, som stemmer ganske fint overens med de fortællinger, jeg hører fra og om CODA-børn og -voksne her i Danmark.

Nedestående figur illustrerer, hvordan billedet synes at se ud for CODA-børn og -voksnes følelse af *at høre til* i hhv. kulturelt set "døve miljøer" og kulturelt set "hørende miljøer".

Selvom der ikke er de helt store kulturelle forskelle mellem at være døv og hørende i Danmark, synes forskellene dog store nok til, at de påvirker og bliver lagt mærke til, eksempelvis af den døve på en kulturelt hørende arbejdsplads³. Det er en forskel som kan være svær at udpege og definere, men den kan tydeligt mærkes, og den er ikke kun sproglig.

Mange CODA-børn vil, når de bliver født og i deres første år, befinde sig rent kulturelt (og sprogligt) i den venstre side af figuren. Jo ældre barnet bliver, vil det typisk bevæge sig længere over mod højre i figuren i takt med, at dansk overtager rollen som primærsprog. Nogle CODA-unge og -voksne vil livet igennem bevæge sig i den venstre side af den røde cirkel og skabe sig et liv inden for døveverden, mens andre vil bevæge sig langt over mod højre og færdes næsten udelukkende i hørende miljøer. Det er svært at vide og sige noget definitivt om, hvorfor nogle CODA-unge og -voksne primært vælger den ene eller den anden ende af spektret, men jeg tror, at vi kan gå ud fra, at følelsen af *at høre til* er afgørende. Som vi kan læse af ovenstående fortællinger og ovennævnte figur, findes *ægte belonging* i den røde cirkel for langt de fleste CODA'er og ikke i enten den ene eller den anden ende af skalaen. Det synes at være *både og og hverken eller* (Walton 2006).

For mange af de minoritetsgrupper, der findes i Danmark, findes der alternative fællesskaber til familien for *ægte belonging*; dette gælder for døve børn opvokset hos hørende forældre, LGBTQ foreninger, fællesskaber for grupper af anden etnisk herkomst og meget, meget mere. Men hvor er CODA'ernes fællesskaber? Vi kan læse i ovenstående, at det ikke er gnidningsfrit for CODA'erne at færdes i den hørende verden, heller ikke i den døve, hvilket synes at udelukke *ægte belonging*. Den *ægte belonging* må altså

³ Med *kulturelt hørende arbejdsplads*, menes en arbejdsplads som er domineret af det vi vil kalde *typisk for den hørende kultur*.

findes i fællesskaber med andre CODA'er med en umiddelbar mulighed for at spejle sig i et andet menneske uden at skulle lave sig selv om. Døve forældre til hørende børn og fagfolk, som arbejder med CODA-børn, må altså være bevidste om at skabe muligheder for *ægte belonging* for CODA-børn, da det ikke synes helt optimalt for disse børn, unge og voksne at søge deres *ægte belonging* hos hørende børn og voksne med en udelukkende dansksproget opvækst. Denne *ægte belonging* synes kun at være tilgængelig i fællesskaber af CODA for CODA. Måske er det på tide, at CODA-fællesskaber for børn, unge og voksne bliver tilgængelige på en lige så selvfølgelig måde som døveverden er for døve.

I efteråret 2019 vil det være muligt for CODA-børn i (8) 9-13 års alderen at melde sig til grupper for CODA-børn. Følg med på forældrevejledningens Facebook side for yderligere information.

Ønsker du som forældre, at pædagogerne og lærerne omkring dit CODA-barn skal blive klogere på et CODA-barns betingelser, kan du med fordel kontakte CFD Rådgivnings forældrevejledere via <https://www.cfd.dk/raadgivning/foraeldrevejledere> med henblik på et oplæg i dit barns institution eller skole.

Ønsker du selv at vide mere om CODA, kan du "like" og følge forældrevejledningen på Facebook og følge med i, hvornår de holder oplæg, som er relevante for dig.

Ønsker du at vide mere om *belonging*, kan du med fordel læse:

Brown, Brené m.fl (2017) *Braving the wilderness*. Random House Inc.

Mahmud, Iram Khawaja (2010) *To belong everywhere and nowhere – fortællinger om muslimskhed, fællesgørelse og belonging*. Ph.d. afhandling Roskilde universitet.

Du kan finde den her <https://rucforsk.ruc.dk/ws/portalfiles/portal/57416452/Final-Thesis1.pdf>

Ønsker du at vide mere om CODA, kan du med fordel læse:

Preston, Paul (1995). *Mother Father Deaf. Living between sound and silence*. First Harvard University Press

Shield, Aaron (2004) *Ideological Conflict at Group Boundaries: The Hearing Children of Deaf Adults*. Texas Linguistic Forum 48:187-195.

Du kan finde den her:

https://www.researchgate.net/profile/Aaron_Shield/publication/264876906_Ideological_Conflict_at_Group_Boundaries_The_Hearing_Children_of_Deaf_Adults/links/552fc1ae0cf2f2a588a96c9f.pdf

Solem, Isabella (2015) *Hørende I ørene, døv I magen*. <https://www.coda-norge.no/?p=1859>

Walton, Wenda (2006) *Sign language as a first language: some experiences of a hearing child of deaf parents*. Sites: New series vol 3, no 1.

Du kan finde den her <https://sites.otago.ac.nz/Sites/article/view/46/29>